

A pisztrángos patakok gazdasági kezelése a sport-halász szempontjából.

Irta: Simonffy Gyula.

A sporthalászat minálunk is kezd már fellendülni, természetes halasvizeinket is többre becsüljük és többet foglalkozunk azokkal, mint eddig. El lehet azonban mondani, hogy mindaz, ami e téren eddig történt, még csak a kezdet kezdete. Nálunk a halászattal igen kevesen foglalkoznak, néhány lelkes szakemberen, hivatásos halászon, néhány tudományos férfiun kívül alig van egyén, aki a halászat kérdését felszínen tartaná, illetőleg azt előre vinni segítene. Nem kivételek a legközelebből érdekelték: a halászati jogtulajdonosok, vagy azok bérlői sem, akiknek legnagyobb része még ma sem tudja, hogy birtokában milyen értékes javak vannak. Egy kis részük tájékozódva van ugyan valamelyest és ennek megfelelően halasvizeit gondozza, népesíti is, de rendszerint csak a természet vagy a sport iránt való szeretetből és rendszerint sablon szerint, nem törődve a tulajdonában levő halasvíz és halállomány speciális viszonyaival, nem különösen annak haltenyésztési, illetőleg gazdasági vonatkozásaival.

Az okszerű halgazdasági üzem szempontjából nem elég a haltermő vizet évenként népesíteni (bevetni) és azt rendszertelenül lehalászni (aratni), mert ezen két végpont között a gazdasági teendőknek egy egész hosszú láncolata, sorozata van, amely közvetlen megfigyelés, kísérletezés és öntudatos tervszerű tevékenység segítségével biztosítja a gazdasági eredményt. Halad a kor, amelylyel nekünk is haladni kell.

Hogy a külföldön e téren uralkodó állapotokra némi világot vessünk, lehetőleg bő fordításban ismertetjük fenti címmel a kölni „Deutsche Fischerei Correspondenz“ ezidei évfolyamában *dr. Heintz* (München) tollából megjelent cikket. Hogy azonban *dr. Heintz* értekezését jobban megérthessük, jól meg kell jegyeznünk, hogy az ő irányelve szerint valamely pisztrángospatak helyes kezelése nem abból áll, hogy azt évenként *megfelelő mennyiségű ivadékkal népesítjük* és a lehalászást *kizárólag sportszerű horgászással* gyakoroljuk. A horog, mint a lehalászás egyik eszköze egyoldalú, inkább sporteszköz, nem alkalmazható mindenütt az illető halasvíz

természeti és halrajzi viszonyaihoz, az okszerű haltenyésztési és gazdasági tekinteteknek sem lehet vele mindenkor eleget tenni. A horgász rendszerint nem is gazda. Fejtegetésében félreérténénk azonban Heintzet, ha őt a horgászás ellenségének tartanánk, ő csak azt állítja, hogy okszerű üzemet tartva szem előtt, nem helyes és nem kielégítő valamely patak lehalászásához *kizárólag a horgot* alkalmazni.

De lássuk egyébként, mit mond:

A pisztrángos patak bérlője, aki elsősorban sporthalász és akinek egyáltalában nem az a célja, hogy bérlete rendkívüli jövedelmet hajtson, aki meg van elégedve, ha minden alkalommal tele kis horgászkosár szép pisztrángot zsákmányol, hosszulejáratu bérletnél mégis igyekezzék patakját a lehető leggazdaságosabban kezelni.

Czikkiró egész sereg kifogástalan sporthalászt ismer, akik pisztrángos vizeikben majdnem kizárólag légygyel, halcsaival ritkán, féreggel pedig sohasem halászik: 26, vagy ennél még több centiméter hoszusággal bíró pisztrángot ki nem fog,*) ezenkívül évenként még szorgalmasan népesít is és daczára ennek, vendégeivel együtt sem fog ki többet néhány mázsa**) hálnál. A halaszvizeknek előnyére van-e az ilyen kezelés? Czikkiró szerint nem és pedig a következő okokból:

1. Mert már a természetől fogva sokkal több ikrás hal megy a horogra, *mint tejes, pedig azok amugy is tulsulyban vannak*; az ikrás ugyanis falánkabb, mert az ikra kifejllesztése céljából sokkal több táplálékra van szüksége, mint a tejesnek.

2. Mert az előforduló ragadozó természetű nagy halakat nem lehet alaposan kifogdosni, különösen akkor, ha a patak sok olyan buvóhelylyel bír, melyhez horoggal nehezen, vagy egyáltalán nem lehet hozzáférni. Pedig egy $1\frac{1}{2}$ —2 kilós pisztráng egy év alatt fajrokonából 10—15 fontot is felfal és végül aztán örökre eltűnik szemünk elől.

3. A kizárólagos horoghalászatnál, különösen ha a rosszul táplálkozó, a növekvésben visszamaradt egyedeket a patakba mindig

*) Nálunk a mértékminimum 20 cm.

**) Német mázsa.

visszabocsátják, lassanként az állomány (az utódok) degenerálódása következik be.

4. Ugyanez az állapot következik be, ha a patak túl van népesülve, ha tehát a vizek természetes tápláléka nem elégséges az egyedek normális fejlődéséhez.

5. Ha domolykó van a patakban s az túlságosan elszaporodik, úgy az előszeretettel nemcsak a pisztrángok ikráját és ivadékát falja, hanem a haltáplálék nagyobb darabjait is.

6. Végül és talán ez a legfontosabb,*) a túlsűrű népesség kedvez az öldöklő furunkulosis felléptének, amely betegség mostanában éppen a legjobban népesített halaszvizeket pusztította legjobban.**)

Czikkiró azt mondja, hogy ha *Walter*-nek „Die Bewirtschaftung des Forellenbaches“ című kitűnő könyvében az az állítása, hogy okszerű üzem mellett egy kis, táplálékban szegény patak kilométerszakaszainak évi hozamát 50 kiló, közepes táplálékban gazdagának 250 kiló, szélesebb, növényzettel erősen benőtt kisebb folyóának 500 kiló pisztrángra lehet becsülni, helyes, akkor a legserényebb és legügyesebb sporthalász is igen e mögött marad fogási eredményével.

Ha most már a fent elősorolt pontozatokban foglaltak közül minden mástól eltekintünk és csupán a jövő generáció lassu növekvésére és a táplálékhiány miatt a túlnépesített patakban annak elcsenevészésére gondolunk és megkérdezzük a sporthalászt, hogy egy nap alatt inkább 20 jól fejlett, 300 gramm átlagsúlyu vagy 40 drb, egyenként 150 gramm súlyu rosszul fejlett halat akar-e fogni? Úgy bizonyára mindegyik azt feleli: inkább kevesebbet, de annál súlyosabbat.

A tapasztaltakon okulva, dr. *Heintz* az általa bérelt halaszvizeket nem tekinti ma már olyanoknak, amelyeken ő kizárólag csak sportot üzön. Bérelt vizeit, amelyeknek kezelését meg akarja ismertetni, a következőkben jellegzi:

*) A németországi viszonyok között.

**) Ez magától értetődő, de azért nem lehet oka a betegségnek. T. i. Németországban a patakokat igen sokan üzleti alapon létesült telepekről vásárolt ivadékkal népesítik. Ezek a telepek az újabb időkig keveset törődtek a tenyészhalak kiválasztásával és azok természetszerű tartásával. A furunkulosis ilyen telepen lépett fel a hurcoltatott be a patakokba.

Pisztrángos vizei Észak-Tirolban fekszenek; körülbelül 12 *km* hosszúságuk, ebből azonban 6—7 *km* a teljes értékű, többi része télen csaknem teljesen kiszárad. A főpatak számtalan kanyarulattal kigyózik egy rétes völgyön át, legyes horgászatra sok alkalmas szakasza van és ezek kizárólag ilyen célra is vannak szánva. Éppen olyan számos azonban a bokrokkal erősen benőtt rész, emellett a meder több-kevesebb elsüllyedt fatörzsszel és duzzasztó művel van tarkítva. A patak sok helyen mélyen beágyazza magát és partvédő művekül egész fatörzsek szolgálnak, amelyeknek az ágai — miután faértékük semmi — nincs levágva, úgy hogy az ágak sokszor embermagasságban a part felé kinyulnak. Ilyen helyeken természetesen légygyel egyáltalán, halcsalival pedig csak nagynehezen lehet horgászni. Féreggel (gilisztával) dr. *Heintz* egyáltalán nem horgászik.

A juliustól szeptember végéig terjedő három nyári hónapot tölti közvetlen a víz mellett és állítása szerint még néhány horgász barátjának segítségével sem tud megközelítőleg annyi pisztrángot kihalászni, mint amennyi évenként terem. Nyárközepén ugyanis, ha napos az idő, eredménynyel általában csak jókor reggel és este lehet halászni, ha pedig, mint a múlt évben, a víz gyakran nagy és zavaros, akkor a sportolás alig lehetséges és legfeljebb halcsalival érhetünk el ismét eredményt, ha már a víz tisztulni kezd; ha a víz ismét kristálytisztává válik, akkor meg légygyel sem igen boldogulunk, mert a magas parton nincs semmi fedezet.

Ilyen körülmények között határozta el magát arra, hogy a horgászás mellett mellesleg varsával is halászik és halasvizei érdekét tartva szem előtt, azt nem is bánta meg.

Azóta ugyanis a horoggal is nagyobb és fejlettebb halakat fog és ami reá nézve különösen kellemes, sok vigasztalan esős napon, amikor a nagy víz miatt horgászni nem lehet, az egészséges szabad levegőn szórakoztató foglalkozása van, amely amellet még szépen jövedelmez is.

Ha az eső erősebben kezd esni, megyen varsázni. Varsázás közben azt tapasztalta, hogy a legszebb fogásokat (gyakran 8—10 darabot egy kis varsában) akkor csinálja, ha a varsákat a földek vízlecsapoló árkába — amelyek rendes körülmények között szárazak — helyezi. Feltűnően javul a fogási eredmény, ha a varsákhoz

szárnyakat készít. Egy 5 m hosszú, 60 cm magas, $2\frac{1}{2}$ cm szem-nagyságu czinezett drótsodronyból, amilyent zöldséges kertek vagy tyukólak bekerítésére szoktak használni, egész csomó 40—60 cm hosszú darabot vág le; az egyes darabokat közepükön vagy széleiken kör- vagy félköralakú kivágással látja el, amely pontosan ráillik a varsára. Ezeket a szalagokat csak lazán köti oda dróttal a varsához és a varsát úgy helyezi el, hogy az árkot egészen elzárja.

A drótból vagy a fonalból készült varsát egyforma eredmény-nyel használja. Az előbbinek az az előnye, hogy tovább lehet a vízben hagyni s hogy tartósabb; a drótvarsákat inkább csak lakása közelében használja, mivel annak a szállítása körülményesebb; a fonott varsák a hátizsákba rakhatók, kevés helyet foglalnak el.

A varsázásnak a másfajta hálóhalászattal szemben megvan az az előnye, hogy a halak nem sérülnek meg és hogy a méreten aluliakat azon frissiben vissza lehet a patakba bocsátani. Dr. *Heintz* azonban visszatartja mind azokat a méreten aluli halakat is, amelyek, nagyságukat tekintve, rossz növekvést mutatnak. Nagyfejű és karcsu, soványtestű pisztrángok nem alkalmasak a továbbtenyésztésre és csak a fajt rontják.

Hálóval, különösen a *tükkörszemű hálóval* csupán a zubogók alatti részeket halászsza ki, ahol domolykók vannak és az olyan árkokat, amelyek ki szoktak száradni. Dobóhálóval olyan jellegű patakon, mint az övé, nem lehet halászni.

Különösen kiemeli dr. *Heintz* az ő végtelenül egyszerű költöberendezését: a kavicságyas költőedényt, amely szerinte nyáron ideális haltartóul is szolgálhat.

A lakása közvetlen közelében lévő forrás vizét egy 4 m hosszú, 15 cm szélés favályuba vezeti. Ennek az elzárható fődéllel és a költőedények felé erős lejtéssel bíró csatornának az a célja, hogy a vizet, amennyire csak lehet, levegővel telítse, amit elősegít bizonyos számú keresztbe helyezett deszkácska, tehát ugyanannyi kis vizesés. A vizesések között a víz durva kavics fölött folydogál, míg végül két egymástól elkülönített párhuzamos vascsövön át a költőedényekbe jut.

Minden keresztbe helyezett deszkácska előtt a fenéken egy rendes palackdugóval elzárható nyílás van, ami az iszap- és homok-

tól való esetleges tisztogatásra szolgál és a netalán felesleges vizet is el tudja vezetni.

A kavicságyas költőedény vagy haltartó nem egyéb, mint egy 2 *m* hosszú, 1 *m* széles, 0.5 *m* mély, négy lábon álló erős deszkából összeácsolt faláda, amely hosszirányban két egyenlő részre van osztva. Mind a két rész finom drótröstélylyal még két részre osztható, úgy hogy négy egyenlő nagy fiók áll elő. A két felső fiókban, a fenéken felül van 1—1 befolyás, a két alsón alól, mindig elkülönítve az illető fióktól, 1—1 kicserélhető rostélylyal a két kifolyó cső; a kifolyó csövek nyílása a fenék fölé emelkedik, úgy hogy a vizet az edényben meghatározott magasságban tartják; ha a csöveket kiveszik, a teknő teljesen kiüríthető.

Ez a készülék kis helyet foglal el és nyáron át négy külön haltartónak használható, amelyeknek egyik főelőnyük, hogy a leg-egyszerűbben tisztíthatók, mert csak a kifolyó csöveket kell kihuzni, hogy az összes szemét két percz alatt kiöblítődjék. E czélból nyáron (amidőn a készülék haltartóul szolgál) a rostélyok alsó részén nagyobb szegletes kivágások is vannak. Az egyik rekeszben állandóan bizonyos mennyiségű fürgecselle van, amelyeket a szomszédos tóból nagy tömegben lehet kifogni és amelyek élő állapotban kitűnő pisztrángtakarmányt szolgáltatnak; a másik rekeszben domolykót, ezek közül a kisebbek lepikkelyezve és felvágva szintén a szomszédos rekeszben elhelyezett pisztrángok etetésére szolgálnak.

A pisztrángok a tiszta tartóban igen jól érzik magukat és már fogságuk első napjaiban is mohó és jó étvágygyal táplálkoznak; a nekik annyira megfelelő táplálás mellett izük kitűnő. Ha a halászás idejének vége, akkor a haltartó kavicsos halköltőedény szerepét veszi fel. A fenékre három ujj szélességben gesztenyenagyságu, tisztára mosott kavics jó; aztán mind a négy rekeszbe egy-egy négyszögletű aszfaltlakkal bekent drótröstély, amely négy lábon áll.

E betétek oly nagyok, hogy azokon hosszirányban 100, a szélesség irányában 50 pisztrángikrának van egymás mellett helye, vagyis egyszerre 20.000 ikrát lehet költeni.

Dr. *Heintz* az ikrákat a bajor halászati egyesület starnbergi haltenyésztőtelepéről szerzi be azzal a jótállással, hogy azok gyorsan növvő, szabadban élő halaktól származnak.

A semmi különösebb előismerettel nem bíró megbízottjának

a költetésnél nincs más dolga, mint az ikrákat a sodronybetétén szétteríteni és a költőkészüléket a világosságtól és az avatatlanok kezétől megvédeni. Körülbelül öt naponként utána néz és csipeszszel eltávolítja a romlott ikrákat. Ha kibujnak a kis porontyok, a rostély nyílásain át leesnek a kavics közé, amely között azonnal el is tűnnek. Ha a kikelés időszaka befejeződött, akkor a rostélyokat az ikrahéjmaradékokkal együtt kiveszik és a költőkészülék a nappali világosság teljes elzárásával érintetlenül marad egész addig, míg egyes halacskák a kavics fölött élelmet keresve meg nem jelennek. Ekkor *azonnal* etetni kezdik azokat és nem várják be a szikzacskó eltűnését.

Az etetés tisztán vakart léppel és turóval történik. A lépet egyszerű fedél- vagy oromcserépre kenik rá, mint a vaját a kenyérre, a turót pedig kis darabkákban adják hozzá. A turónak sok előnye van, egyedül azonban nem elég mert, vasat nem tartalmaz. Egy-két naponként más, frissen bekent cserepet helyeznek be a régi helyett, miután szerinte is nagyon fontos, hogy a régi tápanyagból semmisse maradjon vissza; most már aztán némi világosságot is eresztenek a költőedénybe. A szikzacskók kicsinyedésével és teljes megszűnésével lassanként kiszedik a kavicsot, először a befolyásnál, később tovább lefelé, úgy hogy hovatovább jobban szemügyre vehetők a kis halak és az esetleg elpusztultak, amelyeken gombák képződhetnének, eltávolíthatók és a készülék is rendesen kitakarítható. Addig etetnek, amíg a halacskák szemmel láthatóan jól érzik magukat, jól fejlődnek és élénkebbé válnak, de nem tovább, mint legfeljebb négy hétig.

A kihelyezés a nevelőárkokba valamelyik alkalmas napon késő este történik, hogy a mindenütt jelenlevő halellenségeknek alapos pusztításra ne legyen alkalma, amíg az ivadék új rejtekhelyét meg nem szokta.

Dr. Heintz szerint feltűnő jelenség, hogy az ilyen sokáig etetett halacskák egészen másképen viselkednek, mint a szikzacskóval még megterhelt zsebébb ivadék. Amazok rendkívül élénkek már a költőedényben, hálóval nehezen foghatók ki és közvetlenül a kihelyezés után rögtön a legközelebbi kavics vagy egyéb menedék alá rejltik magukat. A nevelőárok körülbelül 4 km hosszú, átlag 1—1½ m széles, 40—80 cm mély, vizi-

növényekkel erősen benőtt. Szeptemberben az árok alsó harmadán egy kis hid alatt 2 cm szembősséggel bíró zárórostélyt helyeznek el. E rostély felett az összes pisztrángokat egész az egynyarasokig, amennyire csak lehetséges, varsával gondosan kifogdossák; az alsó harmad szabadon marad a főpatakból felfelé igyekvő ívópisztrángok számára, amelyeknek hogy kedvezőbb ívóhelyet leljenek, néhány fuvar tiszta kavicsot 10—15 helyen szétosztanak az árokban.

A rostélyfeletti elzárt részen, hogy a felcseperedett egynyaras ivadéknak elegendő tápláléka legyen, az első hetekben még turóval pótolják az eleséget, azonban istállótrágyának és zöldség- (konyha-) hulladéknak a csendesebb kanyarulatokban való elhelyezésével gondoskodnak arról is, hogy a halak táplálékául szolgáló alsóbbrendű szervezetek minél inkább elszaporodjanak.

*

Amint látjuk, dr. Heintz cikke sok érdekes eszmét vet fel színtre, ezek közül kétségtelenül legérdekesebbek és hazai viszonyaink között legkevésbé ismertek a horgászatnak megfelelő értékelése, az általános állattenyésztési elveknek a halászat körében való alkalmazása, az ő saját rendszerű költőedényének és haltartójának ismertetése, ivadéknevelés árkokban. Mindezek az eszmék külföldön már évek óta nem mennek ujságszámba. Ausztria, Németország és Svájcban végzett tanulmányutam ideje alatt e téren magam is számos figyelemreméltó tapasztalatot tettem, amelyről alkalomadtán e helyen még beszámolok.

FAKERESKEDELEM.

A faüzlet helyzete.

Közel másfél éve, hogy a fapiacson uralkodott élénkséget teljes üzlettelenség váltotta fel. A balkán háboru kitörése és az azzal együtt fellépett pénzválság a faüzlet fejlődését megakasztotta; a kereslet ugyyszólván teljesen megszűnt, a belföldi és külföldi vállalatok üzemüket korlátozták, ami természetesen a fogyasztást is hátrányosan befolyásolta. Természetes, hogy ily körül-